

Ewa Olszowy

Sprawozdanie z Forum Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich "Prawo autorskie w bibliotekach" : Katowice, 24 luty 2010 r.

Fides: Biuletyn Bibliotek Kościelnych 1-2 (30-31), 224-227

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EWA OLSZOWY¹

**SPRAWOZDANIE Z FORUM
SEKCJI BIBLIOTEK SZKÓŁ WYŻSZYCH
STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH
„PRAWO AUTORSKIE W BIBLIOTEKACH”
(KATOWICE, 24 LUTY 2010 R.)**

24 lutego 2010 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego odbyło się XXI Forum Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Katowicach na temat „Prawo autorskie w bibliotekach”. Konferencja cieszyła się dużym zainteresowaniem o czym świadczy znaczna liczba zgromadzonych przedstawicieli środowiska bibliotekarzy z województwa śląskiego, małopolskiego i opolskiego.

Uczestników powitała mgr Danuta Gburska kierownik Biblioteki Wydziału Prawa i Administracji, a uroczystego otwarcia Forum dokonał prof. dr hab. Zygmunt Tobor Dziekan Wydziału.

Pierwszą część, prowadzoną przez mgr Bogumiłę Urban, dyrektor Biblioteki Wydziału Zamiejscowego w Chorzowie Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, rozpoczął wykład dr hab. Piotra Ślęzaka z Wydziału Radia i Telewizji UŚ. Referat „Polskie i unijne prawo autorskie” wprowadził zgromadzonych gości w tematykę konferencji. Prelegent podkreślił wpływ unijnego prawa na polskie prawo autorskie i przybliżył zagadnienia związane z europejskim prawem wspólnotowym, w tym zasady jego stosowania oraz reguły rządzące wspólnym rynkiem w Europie. Zreferował obowiązujące państwa członkowskie dyrektywy dotyczące prawa autorskiego,

¹ Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

zwłaszcza te związane z funkcjonowaniem bibliotek: o ochronie baz danych, społeczeństwie informacyjnym oraz o najmie i użyczeniu. Podsumowując wspominał o rozbieżnościach między polskimi zapisami ustawowymi a unijnymi, które niestety powodują, że polskie prawo autorskie nie do końca jest dostosowane do prawa wspólnotowego.

Autorką kolejnego wystąpienia zatytułowanego „Prawne aspekty działalności bibliotek (tradycyjnych i cyfrowych)” była dr Sybilla Anna Stanisławska-Kloc z Instytutu Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Podstawą do rozważań stała się ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 4 lutego 1994 r., ze szczególnym uwzględnieniem postanowień odnoszących się do bibliotek. W kontekście bibliotek tradycyjnych poruszone zostały problemy udostępniania utworów do kserowania, opłat od punktów kserograficznych w bibliotekach oraz zagadnienia ochrony fotografii, scenariuszy i aranżacji wystaw, a nawet okładek książek, które również mogą mieć charakter twórczy. Zwrócono uwagę na chronione prawem autorskim prace dyplomowe spośród których, jedynie prace doktorskie mają charakter prac upowszechnionych, z racji wyłożenia ich do publicznego wglądu w bibliotece przed obroną.

Prelegentka poddała wnikliwej analizie art. 28 ustawy, który przygotowany został specjalnie dla bibliotek. Jak się okazało wszystkie trzy postanowienia artykułu wykazują pewne nieścisłości. Pierwsze, prawo do nieodpłatnego udostępniania, w zakresie swoich zadań statutowych, egzemplarzy utworów rozpowszechnionych jest niezgodne z dyrektywą unijną o najmie i użyczeniu, która wprowadza odpłatność z tytułu udostępniania. Unijne ustawodawstwo przewiduje bowiem wynagrodzenie dla twórcy, z którego mogą wprawdzie zostać zwolnione biblioteki, ale powinny być one wcześniej określone. S.A. Stanisławska-Kloc zasygnalizowała możliwą w związku z tym nowelizację ustawy. Według prelegentki niejasne jest również użyte wyrażenie „terenu”, na którym biblioteki mogą udostępniać zbiory dla celów badawczych lub poznawczych za pośrednictwem końcówek systemu informatycznego (terminali).

Ponadto, wystąpienie to pozwoliło uczestnikom poznać problemy prawne wiążące się z działalnością bibliotek cyfrowych. Zawarte w art. 28 uprawnienie do sporządzania lub zlecenia sporządzania

egzemplarzy rozpowszechnionych utworów w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony własnych zbiorów stało się podstawą do digitalizacji zbiorów, ale jednocześnie przyniosło pytania o formę w jakiej mogą być zwielokrotniane egzemplarze oraz możliwość skanowania całych kolekcji. Prelegentka wspomniała także o podjętym przez bibliotekarzy przy digitalizacji problemie tzw. „utworów osieroconych”. Prezentacja stała się okazją do przypomnienia podstawowych pojęć z zakresu prawa autorskiego i uświadomienia bibliotekarzom konieczności znajomości przepisów tego prawa.

W drugiej części Forum, której moderatorem była dr hab. Mariola Jarczyk z Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ znalazły się dwa wystąpienia. W referacie „Licencjonowanie zasobów elektronicznych w bibliotekach” mgr Barbara Szczepańska, kierownik biblioteki i zasobów informacyjnych Kancelarii Prawnej Lovells wyjaśniła kiedy mamy do czynienia z licencjonowaniem w bibliotekach oraz przedstawiła rodzaje licencji. Następnie przekazała uczestnikom praktyczne rady dotyczące przygotowania umowy licencyjnej i postanowień jakie powinny się w niej znaleźć. Spośród szeregu wymienionych punktów autorka zwróciła uwagę m.in. na konieczność dokładnego zdefiniowania w umowie użytkownika oraz sprecyzowanie lokalizacji, z której możliwy będzie dostęp do określonych produktów elektronicznych. Ważne jest, otrzymanie prawa do archiwizacji najlepiej wieczystej lub stały dostęp do kolekcji po upływie licencji, bez dodatkowych opłat i na warunkach obowiązujących w czasie trwania licencji. Przy zawieraniu umowy należy również pamiętać, aby język był właściwy dla licencjobiorcy. Wyszczególnione powinny być w umowie obowiązki dostawcy, a wśród nich 24 godzinna obsługa, gwarancja stałego dostępu do serwisu oraz stabilności zawartości. Dla bibliotek istotny jest cennik opłat za poszczególne usługi oraz zapis aby ponosiła minimalną lub żadną odpowiedzialność za naruszenie licencji przez użytkowników końcowych. W celu zobrazowania omówionych wytycznych B. Szczepańska przedstawiła wybrane warunki licencji wskazując na istnienie licznych różnic w zakresie oferowanych przez licencjodawców usług, a zwłaszcza możliwości wykonywania wydruków. Na zakończenie, wspomniała o problemie braku wsparcia prawniczego przy umowach licencyjnych i związaną z tym

konieczność lepszego zapoznania się z zagadnieniem przez bibliotekarzy.

Następny prelegent mgr inż. Andrzej Koziara z Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego, w wystąpieniu „Praktyczne aspekty wdrażania rozporządzeń MSWiA do ustawy o ochronie danych osobowych w bibliotekach” podkreślił jak cenne są obecnie dane osobowe i zasygnalizował problem ogólnego braku zainteresowania zachowaniem poufności informacji w środowisku bibliotekarskim. Posługując się przykładem Uniwersytetu Śląskiego zaprezentował jak powinna wyglądać organizacja bezpieczeństwa w systemie uczelni i biblioteki, zaznaczając, że administratorem danych osobowych musi być zawsze konkretna osoba, a nie instytucja. Nieodzowne jest także przygotowanie instrukcji określającej sposób zarządzania systemami informatycznymi służącymi do przetwarzania danych osobowych. Ogromną rolę w polityce bezpieczeństwa odgrywa ustawiczne kształcenie pracowników wynikające z konieczności dostosowania się do zmian jakie dokonują się w technologiach. Dlatego też, zdaniem prelegenta, ważne jest organizowanie warsztatów związanych z tym tematem.

Po wygłoszeniu referatów miała miejsce ożywiona dyskusja. Poruszono wiele kwestii odnoszących się do umowy licencyjnej, jej formy, wersji językowej i sposobu przygotowania. Padły pytania dotyczące poszczególnych zapisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Zastanawiano się nad problemami pojawiającymi się w codziennej pracy bibliotecznej takimi jak możliwość wypożyczania płyt dołączanych do czasopism. Okazało się, że część bibliotekarzy nadal czuje się niepewnie w sprawach związanych z działalnością reprograficzną jaka odbywa się w bibliotekach, pomimo, że dozwolone jest kserowanie przez biblioteki publikacji na użytek własny i na potrzeby innych bibliotek. Dyskusja potwierdziła ważność tematyki konferencji a tym samym konieczność organizowania kolejnych tego rodzaju spotkań, które mogłyby służyć dalszej edukacji środowiska bibliotecznego w zakresie prawa.